

спеціальності. При старому режимі присуджувався після двох років навчання бакалаврам теологічного факультету, передуючи докторському ступеню. Після революції став одним з проміжних вчених ступенів між ступенем бакалавра і доктора, давав право на викладання або адвокатуру.

Прагнення держави патрувати всі ланки освітньої системи спонукало значний інтерес громадськості до вказаних факультетів. Уряд почав активніше виділяти субсидії для їх функціонування, що призвело до зростання впливу університетів. При його підтримці в 1877 р. при Колеж де Франс була створена спеціальна комісія з метою розробки навчальних програм.

Зміцненню державної вищої освіти у Франції сприяли також рішення про заснування урядових стипендій із ліценціату (1877 р.), штатної викладацької посади лектора і керівника семінару (1880 р.), про організацію регулярного навчання на всіх факультетах. Процес стаціонарної підготовки фахівців поступово набув поширення у всіх вищих школах. У результаті загальна кількість студентів за останню чверть XIX ст. зросла майже втричі. [5, с. 22 – 25].

Але найважливішими були якісні зміни серед педагогічного персоналу вищої школи: ритори попередньої епохи поступилися місцем ученим. На 80–90-і рр. XIX ст. відносилася поява найбільшої кількості наукових досліджень. Проте кар'єра викладача університету не відразу стала престижною. Якщо у середині століття викладачі середніх і вищих закладів за своїм становищем практично не відрізнялись, то наприкінці XIX ст. ця межа стала виразнішою. У 1890-і рр. університетська кар'єра сприймалася як рушійна сила в системі освіти [1, с. 231].

До 80-х рр. університетська організація перебувала у стані стагнації. Щоб надати поштовх для її розвитку, міністр освіти Л. Ліар, виходячи з аналізу практичного досвіду факультетів, запропонував нову дворівневу структуру освіти. Вона мала передбачати нижчий рівень, який полягав би у наявності розрізнених факультетів і факультетів неповного циклу навчання і вищий, який був би представлений лише великими університетами, де всі факультети утворювали б єдине ціле. Міністр вважав, що така організація університетів призведе до створення могутніх центрів навчання і науки [5, с. 27-28].

Однак Законом від 1883 р. було затверджено статус університету для всіх груп факультетів: будь-яка їх група і навіть та, що складалася з двох, отримала університетські права і автономію. Відповідно закону, закріплювалися права факультетів розпоряджатися власністю, з'явилася можливість одержувати субсидії від приватних осіб та місцевої влади. Це значно посилило позиції факультетів, однак суперечило планам Л. Ліара, бо він прагнув створити з кількох факультетів повноцінні вищі навчальні заклади, здатні організовувати навчання студентів та їхню наукову діяльність [3].

Таким чином, було створено сучасну форму вищої освіти – факультети. Проте структура університету не зазнала кардинальних змін. Взагалі університетом почали називати корпорацію факультетів. Таку структуру університети Франції зберегли до сьогодення.

Підводячи підсумки, відзначимо, що формування і розвиток системи освіти Франції в другій половині XIX ст. перебував під впливом церкви, яка діяла в тісному союзі з державною владою. Незважаючи на відносно невисоку питому вагу навчальних закладів духовного відомства в системі професійної освіти Франції, церкві вдалося виробити логічні, одноманітні принципи і методи виховного процесу в спеціальних навчальних закладах, здобути вагоме значення у сфері освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Добіаш-Рождественська О. А. Габріель Моно / Оксана Добіаш-Рождественська // Французький щорічник. – М., 1986. – С. 229–232.
2. Максименко А. П. Становлення і розвиток системи університетської освіти Франції (XIX–XX століття): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук / Анатолій Петрович Максименко. – К, 2008. – 21 с.
3. Назарева В. Освіта і педагогічна думка Західної Європи та США в XIX ст. – [електронний ресурс]. – Дата опрацювання: 23. 03. 2014. Режим доступу: [http://www.razlib.ru/psihologija/shpargalka_po_pedagogike/p59.php].
4. Таран Л. В. Історична думка Франції і Росії. 70-і рр. XIX – 40-і рр. XX ст. / Людмила Таран. – К.: Наук. думка, 1994. – 247 с.
5. Фрумо С. А. Французька школа і боротьба за її демократизацію 1850–1870 / С. А. Фрумо. – М., 1960. – 186 с.

Лесіцький А.

Науковий керівник – доц. Валіон О. П.

АНГЛО-НІМЕЦЬКЕ МОРСЬКЕ СУПЕРНИЦТВО У КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

«Час, коли німець поступався одному із сусідів сушею, іншому – морем, залишаючи собі одне лише небо, де панує чиста теорія... минув... ми вимагаємо і для себе «місця під сонцем».
Бернгард фон Булов,
канцлер Німецької імперії
(1900–1909)

Розглядаючи історію міжнародних відносин напередодні Першої світової війни, необхідно звернути особливу увагу на міжнародні конфлікти та протистояння великих держав, причинами яких були – боротьба за переділ світу та прагнення встановити гегемонію в Європі та у колоніях. Зіткнення

геополітичних інтересів провідних європейських країн, зрештою, й переросли у масштабний збройний конфлікт. Тому, безумовно, осмислення цих проблем, їх аналіз, допоможе зрозуміти уроки історії, врахувати їх на сучасному етапі розбудови міждержавної взаємодії.

Однією з центральних проблем передвоєнного міжнародного протистояння є боротьба Англії та Німеччини за морське панування, прагнення випередити країну-суперницю за показниками могутності військово-морського флоту. Проаналізувати особливості й специфіку англо-німецького морського суперництва і є **метою** цього дослідження.

Завдання роботи полягають у наступному:

- з'ясувати причини та передумови протистояння Англії та Німеччини на морі;
- простежити розвиток флоту цих країн;
- охарактеризувати особливості англійської і німецької морської та колоніальної політики.

Оскільки тема є актуальною й проблемною, її вивченням займалися науковці із багатьох країн. Серед російських дослідників варто виділити О. П. Шершова – історика, суднобудівника, офіцера, який написав книгу про розвиток військово-морського флоту впродовж історії людства, зробивши акцент на висвітленні технічної складової питання [5]. Важливим є внесок Західносибірського центру німецьких досліджень, колектив учених яких ретельно опрацював різні питання з історії Німеччини та, зокрема, видав працю «История Германии» в 3 томах (Ю. В. Галактіонов, А. М. Бетмакаев, Т. А. Балікова та ін.) [2]. Варто звернути увагу також на масштабну розвідку «История Европы» в 8 томах Російської академії наук (А. О. Чубар'ян, А. Н. Сахаров, С. П. Пожарська та ін.) [4], а також працю Академії наук СРСР «Всемирная история» в 10 томах (Е. М. Жуков, А. А. Губер, М. Я. Гефтер та ін.) [1]. Надзвичайно цікавою та інформативною є «История дипломатии» під редакцією В. П. Потьомкіна [3].

На початку 70-х років XIX ст. Англійське королівство переживало період піднесення. Британська колоніальна імперія володіла колоніями на кожному материку і була однією із найбільших держав у світі. У той час добре відомою була фраза – «... над Британською імперією ніколи не заходить сонце». Таких успіхів країна досягла завдяки кільком століттям наполегливих колоніальних завоювань і морських кампаній. Ясна річ, що захоплення будь-яких колоній в інших частинах світу неможливе без потужного військового флоту. Розташування Англії на острові максимально сприяло тому, що її правителі постійно розвивали і вдосконалювали свій флот, без якого неможливо було вести ефективну зовнішню політику та отримувати перемоги у війнах. Тому до XIX століття Англія вже володіла наймогутнішим у світі флотом і титулом «королева морів» [1].

Разом з тим, не лише Англія мала значні колоніальні володіння. Інші держави, які брали участь у Великих географічних відкриттях або долучились згодом до заморської експансії, також володіли чималими колоніями. Експансія країн-метрополій досягла такого рівня, що у світі не залишилось практично жодної вільної території, яку ще можна було захопити, не вступаючи у конфлікт з іншою країною-колонізатором. Таким чином, на кінець XIX ст. всі колонії були поділені між найвпливовішими західними державами, зокрема, Англією, Францією, Нідерландами, Іспанією, Португалією, США, Бельгією, Данією. Прагнули не відставати від них Японія та Росія [1].

Однак, відбулася подія, що послужила сигналом до початку важливих геополітичних змін та ускладнення міждержавних відносин. 18 січня 1871 року у Версалі було проголошено створення Німецької імперії. Кілька десятиліть політичної боротьби, війн, завоювань, об'єднань, і сталося те, чого не було вже близько тисячоліття – німецький народ знову створив єдину і досить сильну державу. Національно-державною єдністю німці в значній мірі вдячні «залізного канцлеру» Отто фон Бісмарку, який був талановитим дипломатом, державним керівником і людиною справді залізного волі. Саме він провів три переможні війни, завдяки яким Пруссія усунула від конкуренції Австрію і об'єднала під своєю егідою решту німецьких земель, продемонструвавши зростаючу могутність всій Європі, зокрема, Франції. Ставши канцлером об'єднаної німецької держави, Бісмарк наполегливо почав зміцнювати новоутворену імперію, прагнучи, щоб вона могла виступати на міжнародній арені на рівних правах з іншими великими європейськими державами. Але політичні реалії тих часів поставили перед німецьким керівництвом проблему: практично неможливо було створити сильну й могутню імперію, маючи володіння лише у відносно невеликій ділянці світу [2]. Це було не лише питання престижу чи політичного впливу. Економічні реалії кінця XIX ст. вимагали джерел сировини, ринків збуту, сфер впливу у різних кутках земної кулі. Лише за таких умов німецька економіка могла успішно розвиватись і конкурувати з економікою інших європейських держав. З іншого боку, показавши силу у сухопутних війнах (чого було достатньо для впливу на європейському рівні), для виходу на новий етап міжнародних відносин і перетворення імперії на державу світового значення необхідно було створити свій флот.

До 1871 року Пруссія мала лише невеликий флот для охорони берегів. Його слабкість продемонстрували війни з Данією та Францією. Ці країни повністю контролювали ситуацію на морі, і лише сильна сухопутна армія принесла німцям перемогу. Після об'єднання імператор та уряд задумались над будівництвом повноцінного німецького флоту [2]. Бачимо, що враховуючи актуальну потребу створення потужного флоту, керівництво Німеччини поставило завдання розбудувати військово-морські сили держави.

На той час усі провідні країни світу вже здійснили модернізацію флоту, повністю замінивши дерев'яні кораблі залізними броненосцями. Відтак, бойовим кораблем був броненосець, зроблений із заліза, зі сталевим броньованим поясом вздовж ватерлінії та броньованими палубами. Приводився у рух паровим двигуном. Кількість гармат порівняно з дерев'яними кораблями зменшилась, але зросли їх калібр, вага і, відповідно, ефективність. Таким чином, озброєння броненосців складалось із кількох гармат основного, найбільшого калібру (200–400 мм), і певної кількості гармат меншого калібру, призначених для боротьби з дрібними кораблями (міноносцями,

крейсерами). Гармати розташовувались або в казематах (ділянка судна, оточена зі всіх боків міцною бронєю, щоб захистити гармати основного калібру), або в барбетах (спеціальні броньовані прототиби башт, які повертались навколо своєї осі, щоб утворити сектор обстрілу 360°). Наступні вдосконалення кораблів здійснювалися переважно шляхом вдосконалення конструкцій казематів і барбетів, збільшенням калібру гармат, впровадженням нарізних стволів, потовщенням броні, застосуванням нових сплавів. Передовими країнами в кораблебудуванні були Англія, Франція, США, Росія, Італія, але найбільшими темпами будівництво броненосців спостерігалось в Англії. Більше того – англійські суднобудівні компанії виконували навіть іноземні замовлення. Ця обставина спричинила такий цікавий факт, що початок створення нового німецького флоту заклали саме англійці. У 1869 р. німці придбали в Англії казематний броненосець «König Wilhelm» (300-мм броня, 22 гармати калібру 240 мм), який довгий час залишався флагманом німецького флоту. Згодом німці замовили у британців ще 3 броненосці, аж доки у кінці 70-х рр. німецька промисловість не створила умов для ефективного суднобудування всередині країни. Отже, Німеччина почала власне будівництво броненосців кількох типів («Sachsen», «Brandenburg», «Kaiser»). Внаслідок цього, країні у кінці XIX ст. вдалося створити доволі добротний флот, проте конкурувати із провідними морськими державами їй було важко [5, с. 111–128].

Ситуація докорінно змінилась на рубежі століть. У Німецькій імперії після відставки Бісмарка, уряд очолили його не менш завзяті наступники, які прагнули розширити зовнішню могутність держави. Зокрема, у 1897 р. майбутній канцлер Б. Бюлов, виступаючи в рейхстазі, виголосив відому промову, закликаючи німців боротись «... за місце під сонцем». Вона започаткувала курс «світової політики» Німеччини [4, с. 499].

Для задоволення вимог світового зовнішньополітичного вектору, а також в умовах загострення міждержавних відносин між Троїстим союзом та країнами майбутньої Антанти, рейхстаг Німеччини, за поданням адмірала Тірпіца, у 1898 р. прийняв закон про посилення військового флоту. Згідно документу, до 1904 року флот імперії мав становити 17 лінійних кораблів, 9 броненосців, 26 легких крейсерів, відповідну кількість менших кораблів. Для цього впродовж 7 років потрібно було побудувати 7 броненосців, 2 важких і 7 легких крейсерів [3, с. 132–133].

Перша німецька морська флотська програма не викликала занепокоєння в Англії, оскільки заходів, прийнятих німцями, ще не вистачало, щоб кинути виклик англійському пануванню на морях. Отож, англійці ще не усвідомлювали розмірів потенційної загрози. Однак почалася англо-бурська війна. Користуючись ситуацією, німці у 1900 р. прийняли нову морську програму. До 1915 р. німецький флот мав становити 34 лінійних, 11 важких і 34 легких крейсерів, 100 міноносців, а також резервну ескадру – 4 броненосці, 3 важкі і 4 легкі крейсери. Ця програма вже була серйозним сигналом для Британії і демонструвала прагнення німців перебрати морське лідерство у англійців. Вирішивши проблеми в Африці та на Далекому Сході, англійці зосередили зусилля на ліквідацію німецької небезпеки. Була створена Антанта, спрямована проти Троїстого союзу [3, с. 133–148].

Англійський чиновник Ейр Кроу у меморандумі 1907 року писав: «Лідерство Німеччини на морі не може бути сумісним із існуванням Британської імперії. І навіть, якби Великобританія зникла, зосередження в руках однієї держави найбільшої військової могутності і на суші, і на морі змусило б весь світ об'єднатись, щоб позбавитись від цього привиду... Створення німецької Індії в Малій Азії у кінцевому рахунку залежить від німецького лідерства на морі або від завоювання Німеччиною Константинополя і балканських країн» [3, с. 181–182].

У цих умовах морська гонка озброєнь посилилась. У 1905 р. в Англії був спроектований і закладений броненосець нового типу – «Dreadnought», який дав назву кораблям цього типу – дредноути. Судно характеризувалось тим, що гармати містились у поворотних баштах нової конструкції, що дозволяло вести ефективний вогонь в усіх напрямках. Власне, гармати були надзвичайно потужними і далекобійними, а ходові характеристики корабля покращеними (швидкість – 21 вузол, артилерія – десять 305-мм гармат в 5 баштах, двадцять 75-мм гармат, поясна броня – 100–275 мм). Таким чином, нові можливості корабля дозволяли вести потужний вогонь на далеких дистанціях ще до підходу ворога на близьку відстань, а також вчасно і швидко змінювати місцезнаходження відповідно до ситуації бою [3, с. 182; 5, с. 138–143].

У 1908 р. англійці вже мали 12 дредноутів. Створивши корабель принципово нового типу, вони сподівались, що німці тривалий час не зможуть почати виробництво кораблів схожої конструкції. Таким чином англійський уряд планував якісною перевагою у кораблях нівелювати всі спроби Німеччини на морське панування. Але англійське адміралтейство помилилось. Вже у 1908 р. німці спустили на воду перші власні 4 дредноути, а всього їх будувалось аж 9. Співвідношення броненосців старого типу було 63:26 на користь Англії, але поява дредноутів робила їх всіх по суті застарілими, тому гонка озброєнь почалася з новою силою, а її успіх залежав від кількості дредноутів [3, с. 183].

До 1908 р. у Німеччині випускалося 2 броненосці щороку, зокрема, в 1900–1907 рр. їх побудували 16. З 1908 р. планувалось щороку випускати 4 броненосці, лише дредноути. Це становило значну загрозу для Англії, і в 1907–1908 рр. англійці зробили низку спроб домовитися з Німеччиною про скорочення морських озброєнь, прагнучи закріпити баланс сил, який був на їх користь. Проте німці відмовлялися згортати програму військово-морського будівництва, у свою чергу англійці прагнули на кожен німецький корабель будувати два англійські [3, с. 182–184; 4, с. 528–529].

Посилення флоту Німеччини, а також її дипломатичні успіхи принесли відповідні результати. Перед Першою світовою війною німці за потужністю флоту зрівнялись із США і поступалися лише Англії, причому на випадок ведення морської війни німці мали досить високі шанси вийти переможцями або принаймні мати з Англією рівні можливості. Також Німецькій імперії вдалося встановити контроль над кількома колоніями (Намібія, Мозамбік, Нова Гвінея, Каролінські острови), створити власну зону впливу у Китаї, який тоді активно ділили між собою європейські держави [1, с. 496–506; 4, с. 520–523].

Таким чином, створивши в 1871 р. імперію, німці поставили за мету вивести її на світовий рівень і взяти участь у переділі світу. Маючи сильну армію, Німеччина в той час потребувала створення потужного

флоту, без якого неможливо було боротися за вплив у світі. В умовах загострення протистоянь між європейськими країнами, німці прагнули перехопити в Англії морське лідерство і в 1898–1914 рр., завдяки зусиллям адмірала Альфреда Тірпіца і заходам уряду, досягли значних успіхів, створивши англійцям на морі потенційну загрозу, і, випередивши за потужністю флоту решту країн. Реалізовані морські програми дозволили Німецькій імперії розширити власні колоніальні володіння і вступити в Першу світову війну на рівних умовах з основними суперниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всемирная история: в 10 т. / Под ред. Е. М. Жукова, В. И. Волгина, М. Я. Гефтера и др. – М.: Издательство социально-экономической литературы, 1960. – Т. 7 / Под ред. А. А. Губера, М. Я. Гефтера, А. С. Ерусалимского, Л. М. Иванова. – 820 с.
2. История Германии: учебное пособие: в 3 т. / Под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю. В. Галактионова. - М.: КДУ, 2008. – Т. 2: От создания Германской империи до начала XXI века / А. М. Бетмакаев, Т. А. Бяликowa, Ю. В. Галактионов и др.; отв. ред. Ю. В. Галактионов. – 672 с: ил.
3. История дипломатии / Под ред. В. П. Потёмкина. – М.: ОГИЗ, 1945. – Т. 2: Дипломатия в новое время (1872–1919). – 424 с.
4. История Европы. Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до первой мировой войны. – М.: Наука, 2000. – 667 с.: ил.
5. Шершов А. П. К истории военного кораблестроения / А. П. Шершов. – М.: Военмориздат ВММ СССР, 1952. – 364 с.

Квіцінська М.

Науковий керівник – Удич З.І.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

В інклюзивному навчанні контроль, перевірка і оцінка результатів навчання є невід’ємними елементами навчально-виховного процесу. Без них неможлива повноцінна взаємодія між учителем і учнем. У педагогічній навчальній літературі виділяються різні функції контролю. Усі вони зводяться до того, що допомагають вчителю організувати навчальний процес, а учням усвідомити свій рівень розвитку і побачити перспективи. Об’єкти, принципи, види контролю для дітей з особливими освітніми потребами суттєво не відрізняються від загальноприйнятих у типових школах.

Здійснення контролю в процесі навчання в інклюзивному класі визначається такими дидактичними принципами: а) *систематичність*, зумовлена необхідністю здійснювати контроль впродовж всіх етапів навчання; б) *всебічність*, яка передбачає визначення в учнів результативності корекції навчально-пізнавальної діяльності й власне діяльності, рівня опанування знаннями, вміннями і навичками відповідно до навчальних цілей; в) *диференційованість* та *індивідуалізація*, що зумовлені поліморфністю проявів порушень навчально-пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами [1, с. 23]. Об’єктивність контролю забезпечується: чітким визначенням конкретних і загальних цілей оволодіння учнем змістом навчального предмета, а також визначенням конкретних цілей корекції навчально-пізнавальної діяльності та власне діяльності учня і обґрунтованим виділенням об’єктів контролю [2, с. 99].

В інклюзивному навчанні застосовуються ті ж види контролю, що й у звичайному: попередній, поточний, тематичний, підсумковий. Усі оцінки з будь-якого виду контролю вчитель має доводити до відома учня та оголошувати перед класом (групою) [1, с. 25].

Під час оцінювання досягнень учнів з особливими освітніми потребами необхідно враховувати їх специфічні особливості (табл. 1) [1, с. 29-31; 3, с. 12-13].

Таблиця 1

Особливості оцінювання учнів з особливими освітніми потребами

<i>Із психічними особливостями</i>	<i>Об’єкт оцінювання</i>	<i>Із фізичними особливостями</i>
Компонент охоплює знання, обсяг яких визначений навчальними програмами школи інтенсивної педагогічної корекції. При оцінці аналізуються такі показники знань: а) повнота; б) усвідомленість; г) узагальненість; д) рівень сформованості.	<i>Змістовий компонент</i>	Даний компонент – знання про об’єкт вивчення (уявлення, поняття, явище тощо, в т.ч. про правила, засоби перетворення об’єкта, про вимоги до результату; про складові та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності і т.д.). Змістовий компонент конкретизується відповідно до змісту навчання кожного навчального предмета.
Даний компонент навчальної діяльності учня уміння (способи дії) предметні, навчально-пізнавальні, контрольні-оцінні.	<i>Операційний компонент</i>	Це дії, способи дій (вміння, навички), діяльність: а) предметні (відповідно до змісту основних навчальних